

ప్రథమ ముద్రణము
1000 ప్రతులు

భాత్య సం.
1937

గుంటూరు
చంద్రికా ముద్రాశాలయందు
ముద్రితము

సర్వస్వామ్యములు
గ్రంథకర్తలవి

మూల్యము
రూ 0-

కృతజ్ఞత

శా. శ్రీవాణిగిరిజామనోహరులు సం

ప్రీతి విలోకించుచున్

శ్రీవాచాభయభూరిశోభసములన్

జేమాయురారోగ్యస

ద్భావోదంచితభోగకీర్తులను వి

స్తారంబుగాఁ గూర్చుచున్

మావిభ్యాతకుమారరాణ్ణుని బే

మం బోతు రెక్కలమూన్.

1

చ. తిరుపతి వేంకటేశకవి

ధీరులశిష్యుడ సుబ్బరాయున్

గర మచరక్తి లోఁ బొదలఁ

గా మిముఁ గొల్చుచు మీదురాజ్యముం

దరయఁగ నిల్చుచున్ గురుఁడ

నైతిని గావున కారవోన్నతున్

బరపుచు నన్ను మీదయకుఁ

బాతునిఁ బేసితి ధీమికావలెన్ ?

2

౩. నాకావ్యాపృతి కల్పనాగతి జగ
 న్నాశేంద్ర ! త్సల్లంబుగా
 నీకారుణ్యము సూత్రగాఁగొను చెట్టి
 నిర్మింపఁగానయ్యె 'సీ
 తాకల్యాణము'; - దాన సాంపెసఁగుగా
 ధల్ సూచి యాగాంశమున్
 వీకంబూని నుతించి వ్రాసి రెలమిన్
 విద్వాంసులున్ మిశ్రులున్.

3

౪. అనుచు సృపాలశేఖరున
 కయ్యది విష్ణుగ గౌరవాదరం
 బున నది పోత్సహించుటను
 బొందుగ నిట్టుల నప్యకావ్యమా
 యనునటు లేర్చికూర్చితిమి
 యందలిభాగమే 'యాగరక్షణ'
 బస; నిది యొప్పు నున్నతన
 భాలయ బాలుర పాత్ర మూటకున్.

4

౫. క్రమముగా విశ్వవిద్యాధికారు లెల్లఁ
 బాత్యపుస్తములుగ మాప్రబంధములను
 నిర్ణయించి పోత్సహమ్ము నించునతన
 నెలమి వారి కెప్పుడుఁ గృతజ్ఞులము మేము.

5

ఇట్లు,
 సోపిరికివులు.

తొలిపలుకు

స్నేహాలతాకవితాసంఘలతిక రామసుబ్బరాయవేం
కటనారాయణ సోదరకన్యలదోహదమున సమోఘముగాఁ
బుట్టించి జటపోలుసంస్థానమునేకాక తెలుఁగునాట సం
తయు సారభముల వెల్లిని ముంచినది. ధారాళకవితామృత
రసధార యిక్కవిద్వితయభావనమ్మేళ మూలాధారము
నుండి వెలువడి నానాముఖములఁ బ్రసహించుచున్నది.

ఇక్కన్యలకవితాకల్పనల్లి కవ్యతత్వలము నిరంతరా
స్వాదమధురము “సీతాకల్యాణము.” ఆధ్రమును మఱింత
మధుప్రియనుగాఁ జేసి “దేశభాషలందుఁ తెలుఁగు లేన్న”
యను నాంధ్రభోజినానుజిని దద్దయుఁ బతల తలంపునకుఁ
దెచ్చుచున్నది.

ఈ ‘యూగసంరక్షణ’ మట్టి యన్యతత్వలము తునుక
“నోరారఁగఁ జన్యలఁబుట్టఁ జేయుచు” సూర్యుడను ధర్మ
జాని కిచ్చినతామ్రస్థాలివలె సత్కల్యాణము లై స రసప్రసా
దముల నాప్యాయనము గూర్చుచుండును.

ఇందలివిషయము సుపరిచితమైపట్టిబేయెనను గథా
సావిధానముంబట్టియు రచనానైపుణ్యముంబట్టియు నుత్కృ
ష్టమైనది. యూగసంరక్షణకుట్టమును, నందు ప్రశరభవిశ్వా

మిత్ర సుభాషణమును నాదికావ్య మగు శ్రీమద్రామా యా
ణము నందును భాస్కర ప్రభృతులచే రచింపఁబడిన
తెలుఁగురామాయణములందును దుదకు ద్రావిడప్రబంధ
కర్త వరకవికంబకౌ మహాశయుని గ్రంథమునందునుగూడఁ
జాల స్వల్పముగానే వర్ణింపఁబడినది. ఈ సోదరకవు లట్లు
గాక యీ సుభాషణమును నతివిపులముగఁ జెంది దాని
ప్రాముఖ్యమును బాటియున్నారు.

ఇందలి యితివృత్తము రామాయణకథావిధానము
నకు మూలబీజం బనఁదగినట్టిది. విశ్వామిత్రుఁడు స్వమఃఘ్నము
రక్షించుకొనుటకుఁదాను వలంతియే యయ్యును గ్రీతుడీక్షుఁ
దా నుంట యాతుఁధానుల నాగ్రహింపఁగఁరాదు గనుక
రక్కసుల నుక్కడఁగింపను యాగమును సంగ్రహింపను
శక్తుఁడు రామచంద్రుఁడేయనియు సజ్జనగురువుల నుపసరించి
యోగబలంబునఁ బరాత్పరతత్త్వంపుకలరూపు శాశ్వతని
తాను రాముఁడు మహాత్ముడనియుఁ గడిగిదిపరాక్రమము
గలవాఁడనియు నెఱిగినవాఁడనియుఁ దా నీగాక ప్రభావ
సంపన్నుండును దశరథునికి నాస్తతముఁడును గులాచార్యుఁ
డును విశేషించి తనకు విరోధియు నగువసిష్ఠుఁడును ననవరత
తపోనిరతు లగువామదేవాదిమహర్షి లందఱును నెఱుంగుదు
రనియు రాగద్వేషాదిపూరిత సంసారనిమగ్నుండును రాజ
సుండును ధర్మార్థకామములుమాత్రము మైకొన్న శేవల
క్షత్రియుఁ డగునాతఁ డెఱుంగఁజాలఁడనియుఁ తెప్పి దశ
రథునిఁ బుత్రవ్యామోహమునుండి విడిపింపఁజాలనిచో లేక

లేక నిలిగినవాడను, అశృతాస్త్రుడను, బల్యుడను, ఊసపోడశ
వర్షపుయ్యుడను, శ్శృప్తపుత్తుడనెడి భ్రాంతి నొంది యన
తారోద్భేషమునకు బ్రతిభంగకరముగా రాముని ననచెం
తనీ యుంచుకొని యుండును.

అంతటా హుటాహుటము మాగించునిఁ జిమ్ముటయు
సుబాహునిఁజంపుటయు సహల్యాశాసవి మోచనము శివధను
ర్భంగము సీతాకల్యాణము పరశురామగర్వభంగము -
ఇత్యాది రామాయణోత్తరకథ జరిగియుండదు.

ఇంకను దీనిపేరేమ మేమనఁగా సుబాహుతాటకల
కథలచే రక్క-సులయం నలబడి కలిగి వాని తమ యధీశ్వ
రుం డగురావణునిచేత రామునిసూర్చి మొఱలిడఁగా నాతఁ
డును రామునిపైఁ బగదీర్చుకొనుటకు సమయము నిగిక్షించు
టయు సీతాసహరణాదికార్యములకును హేతువై తునకు
శ్రీమహావిష్ణుప్రణయక- యవతారోద్భేషమును సఫలీకరింపఁ
జేసినది.

అంతటి సౌముఖ్యముగల యారామాయణపుట్ట
మును లలితమృదులవికచకుసుమసురభీమంజులముగాఁ బ్ర
బంధధోరణిని విశదంపుమిసిమి చెన్నలరార నీకవిసోదర
కలకంఠద్వితయము దివ్యకంఠమున గానమొసర్చినది. అందు
లకు మనయందరియభినందనములు నొప్ప. ఇంకను నీకవి

రాజహంసములజంట యుత్కృష్టకావ్యరచనలచే నభివృద్ధిఁ
గాంచుచు లక్ష్మీనరస్వతుల కభిమానపాత్రము లగుచు
వెలయుచుండునట్లు పరమేశ్వరుఁ డనుగ్రహించుఁగాక !

చెన్నపట్టణము,

17-10-36.

ఇట్లు, సకలసుజనవిధేయుఁడు,
విద్వాంసే. వి. రాధాకృష్ణశాస్త్రి,
బి. ఏ., యల్. టి.,
ఆంధ్రభాషాపరిపన్యాసకుఁడు,
లయోలాకాశ్రమము.

విమర్శనము

శ్రీయుత రామసుబ్బారాయ వేంకటనారాయణసోదర కవి విరచితమగు 'సీతాకళ్యాణ' మనుగ్రంథమును, దదుద్భృతమగు సీ 'యాగసంరక్షణము'ను సావధానముగఁ దిలకించితిని. ఈపాత్రమున వర్ణ్యము శుభోదయాభిలాషిరామ కథావిధానము. పాకము ద్రాక్షపాకము. ఆశయము నయధర్మప్రకటనము. ప్రయత్నము ప్రపూతాంధ్రభాషాయోషాప్రసాదనము.

గ్రంథావలోకావసరమున విమర్శనశీల మగునాహ్మదయము నేతద్గ్రంథ మామూలాగ్రి మాకర్షించినను ముఖ్యముగ దశరథ విశ్వామిత్ర సంవాద సంవిధానము మఱింత యాకర్షించినదని నాసంతసమునఁ దారతమ్య మెఱిగింప సాహించుచున్నాను.

ఈసంవాదము రాగవైరాగ్యములకు రెండింటికి బోధనోపకరణ మగుచుఁ బరమాత్మనితత్త్వమును స్మృతికిఁ దెచ్చుచున్నయది. తొలువొల్త రాగోన్నత్య ముత్తమోత్తమముగఁ జిత్రింపఁబడినది. దశరథుఁ డెఱువదివేలసంవత్సరములు "పుత్రసంతానభాగ్యంబు పొందలేక" జపతపోవ్రతాచరణంబున శ్రీరామునిఁ గాంచెను. శ్రీరామవియోగ భారమున దశరథుఁడు "రామునిఁ బాయునాకు నిక రాజ్యమదేటికి సౌఖ్య మేటికి" అని చింతించెడిని. రాజునకు రాజ్యము తనమేను. దశరథునకు రాజ్యమునకన్నరాముఁడు ప్రీతికరుఁడు. ఈపర్యాయలోచనమున దశరథునకుఁ దనమేని

కన్న రాముడే ప్రీతికరుడు. రెండవది వైరాగ్యము. విరాగభావమే వైరాగ్యము. ఈరాగశూన్యతయే విరాగము. రాగప్రవృత్తియుఁ దదభావమును వైరాగ్యమునందు ద్యోతమానములు. కావుననే తొలుదొల్త రాగమన నేమియో తెలిసికొని యనుభవక్రమమునఁ దద్విజయమొనరించినవాఁడు క్రమమైనవిరాగి యగు. అట్టివైరాగ్యమునకు సుఖకరమైనఫలము కలుగు. ఈసందర్భమున సోదరకవులు చిత్రించినప్రకార మసామాన్యవేద్యము. సోదరులకవితా శిల్పవైపుణ్య మిచ్చట సత్యంతశ్లాఘనీయముగ నున్నది.

“ఎక్కడ ఘోర దైత్యబల మెక్కడ రాముఁడు వారితో రణం ! బెక్కడ?...” అని దశరథుఁడు ప్రసంగించునప్పుడు రామునిరాకయందు నిరాశచేసికొనినవాఁడని చదువరులకుఁ దోచకమానదు. ఈప్రసంగమున రాగము గల్గియు దానిని జయింపవలసినయావశ్యకత దశరథసాత్రమునకుఁ గల్గించి యత్యంతానురక్తపదార్థత్యాగము కర్తవ్యముగా నుద్బోధించుకవులు విజ్ఞానిలోకమునకు వందనీయులు. ఈయది రాగవైరాగ్యసమ్మేళన ప్రకటన భాగము.

ఈగ్రంథమునఁ బాత్రపోషణోచితయు సముచితముగఁ గానవచ్చెడిది. సోదరకవులు విశ్వామిత్రునిసహజశీల మగు సత్యపరీక్షను విడువ లేదు. “సత్యము దప్పని సూర్యనంశమం” దుద్భవించిన దశరథమహారాజునందు సత్యాతిక్రమణ సంతర్జనవాక్యములు ప్రయోగింపఁబడినవి. ఈకొలఁది ప్రయత్నమున నిట్టిపాత్రపోషణోచితనిఁ గాపాడుట కవిసోదరులధర్మాదార్యమును జూటుచున్నది. మరియు నీభాగ

మున సత్యవాక్పరిపాలనావశ్యకత సూచింపఁబడినది. “ప్రాణము పోయినన్ నియమపద్ధతిఁ బాయుదురే ధరావరుల్” అని వ్రాయుటలో సత్యము ప్రాణముకంటె నవశ్యరక్షణీయమను కవిజనాశయము విస్పష్టము. విశ్వామిత్రుని యాగమనమున దశరథుఁడు స్వయముగ నెదురేగి యాతిథ్యమొసంగుటనుబట్టి యతిథిసత్కారము రాజుల కవశ్యకర్తవ్యమని గ్రంథముద్బోధించుచున్నది. ఇందు విచిత్రమగు భగవత్కారుణ్యము మూర్తీకరింపఁబడినది. పరమేశ్వరునకుఁ గన్నతండ్రి యగుటకంటె మానవున కేమి యాధిక్యము గావలయును? ఈవిధానమునుబట్టి చూడఁ బరమాత్ముఁడు భక్తులఋణమునఁ బోవఁడనియు నతనిఁ గొల్చుచారలకు భంగము లేదనియు విశదము. ‘వారిఁ జంపశక్తుండు మీరామచంద్రుఁడొక్కఁడే’ యనువాక్యము చదువరులకు శ్రీరామునియందు భగవద్బుద్ధినిఁ గల్పించుచున్నది. సత్యభర్తనముద్బోధము గొంతవడి నేసి యొకేరీతి నవలంబించుట యకర్తవ్యమని యుపాయాంతర మూహించి యసృతదూషణము నారంభించి “అసృతం బాడెడివారికంటెఁ గలరాయత్యంతపాపాత్ము లోజననాథా!” మొదలగు వాక్యములతో సత్యబోధనోద్దేశమే నెఱవేర్చుకొనిరి.

ఈగ్రంథమున “ననుమానము మానుము మానసమున్ నన్” మున్నగు శబ్దాలంకారప్రధానపాదములును “ప్రాణము పోయినన్ నియమపద్ధతిఁ బాయుదురే ధరావరుల్” “నిం దావహ మైసజీవితము నందుటకన్నను నైచ్య ముండునే?” మున్నగునర్థాలంకారప్రధానపాదములును, “ఘన

మగురూపు సూపెదవో కాదని దానిని రూపుమాపెదో”
మున్నగుశయ్యాసారశృప్రధానపాదములును బెక్కు గలవు.

ఇట్టి పవిత్రకథాప్రచురణ మవలంబించి యవసరాభి
సవాంశమును బ్రచురించుచు భాషాసేవ చేయుసోదరకవు
లకు శ్రీరామచంద్రుఁ డాయురారోగ్యైశ్వర్యము లొసంగ
నర్థింతును. ఇట్టి సత్కవిసోదరులఁ బోషించుద్వారమున
భాషాసేవ చేయు శ్రీమత్కుమారరాజు సురభి వేంకట
జగన్నాథరావుబహద్దరువారికి శ్రీవారికుటుంబమునకు శ్రీరా
ముఁడు దీర్ఘాయురారోగ్యైశ్వర్యము లొసంగి సౌభాగ్య
ప్రాప్తి కలుగఁజేయుఁగాత !

శ్రీవారి వాఙ్మయప్రపంచపోషణమున కిదియే సగ్రహ
సోపానము. శ్రీకుమారరాజువారి విద్యద్విద్వాప్తోషణానక్తి
‘సీతాకల్యాణ’మను కళ్యాణరూపగ్రంథస్వీకారముతో నారం
భించిన దగుటచే శ్రీవారిభావిసరిసాలనము విద్యాసోత్సా
హముతోడను విద్యదాచరముతోడను నిండియుండు సనుటకు
శుభసూచకములు.

అపూర్వవిషయద్యోతకములును నీతిదాయకములును
నగునిట్టి గ్రంథభాగములు విద్యార్థులకుఁ బఠనీయగ్రంథ
ములుగా నియమింపఁబడినచో సత్యంతోపయోగకరము
లగుటకు సందియము లేదు.

ఇట్లు బుధజనవిధేయుఁడు,
జంధ్యాల సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి,
సహస్రవాహిని.

కీమత్పరచేవతాయై నమః

యాగసంరక్షణము

కర మాద్య మక్షర మ
శేషకళామహిమాకరంబు లో
కైకశుభప్రదంబు సక
లేష్టఫలావహ మార్తసజ్జనా
సీకశరణ్య మైవెలయు
సేవదపంకజయుగ్మ మర్థిమై
జ్ఞోనువారి కెల్లపుడు
జేకురుఁగాదె శుభంబు శాంకరీ !

*

*

*

సీ. అశ్వమేధమహామభానంతరం బొక్క

నగ్న మట్టులు కడు హద్ద మెసంగ
జనినంతఁ గొసల్య వైత్రమానంబున
సింహపక్షమున నెంతో చెలువుమీఱ
ససమిఁ బుసర్వసూనక్షత్రమందుఁ గ
ర్కటలగ్నమున రాముఁ గనియె, దశమిఁ
గైకేయి భరతునిఁ గనియెను మీనల
గ్నమునఁ బుష్యమిఁ గొతుకమ్ముగదుర,

గీ. సంత నాశ్శేషఁ గర్కటమందు నాఁడఁ
కనియె లక్ష్మణశత్రుఁ ఘ్నులను సుమిత్ర
సకలసురమానవులు చాల సంతసించి
మించి దశరథుహర్షంబు మిన్నముట్టి.

౨

ఉ. ఆసమయంబునకొగురిసె హన్మముమీఱి లతాంతవృష్టి సఁ
తోసమెసంగఁగా సురలు దుందుభుల నొరయించి రచ్చరల్
భాసురరీతి నాడిరి చెలంగుచుఁ బాడిరి దేవగాయకుల్
భూసురకొటి కింపొదవ భూపతి చేసె నశేకదాసముల్.

సీ. పురుడు సన్నంత భూవరుఁడు వస్తిసాది
మునులను బిలిపించి ముదముమీఱి

జాతకర్మంబును సలిపి కొసల్యాత్మ
జనకు రాముం డనియును సుమిత్ర

కన్నసూనులకు లక్ష్మణుఁ డని శత్రుఁ ఘ్నుఁ
డనియును గైకేయియూర్జ్మజునకు

భరతుం డనియు నామకరణంబు నొసరించె
నలవస్తిష్ఠమునీంద్రునాజ్ఞఁజేసి

గీ. యన్నదానంబు నొసరించె సఖిలజనుల
కవనిసురులకు ధేనువుల్ హరులు కరులు
నగ్రహారంబులును రత్నహారములును
శతసహస్రంబు లొసఁగెను సంతసమున.

4

సీ. తాతకుఁ దాతయా దామోదరుం డొక్క
మానవేశ్వరునికుమారుఁ డయ్యె
మారునితండ్రియా మామనోహరుఁ డొక్క
మానినీమణికిఁ గుమారుఁ డయ్యె
వైకుంఠపురమున వసియించునాశీరిని
వాసుఁ డయోధ్యానివాసి యయ్యెఁ
గలశాంబునిధివీచికలఁ దూఁగుహరి యొక్క
తూఁగుటుయ్యెలలోన నూఁగుచుండె

గీ. సనుచు సురలెల్ల సస్మితు లగుచు నుండ
నాజినుతుఁ డయి కౌసల్య కనతరించి
లీల సాకేతపురి భర్తృజ్ఞోలయందు
రాముఁడై యూఁగుచుండె నారాయణుండు. 5

ఉ. మీనముగాజనించె నటుమీఁదనొకానొకకూర్తమయ్యెనా
పై న వరాహమయ్యె నటుపై నర కేసరి యయ్యె వామనుం
డై నడయాడె రేణుకకు నాత్మజుఁ డయ్యెను నేటి కాజికి
సూనుండుగా జనించె మధుసూదనులీలల నెన్న శక్యమే? 6

గీ. కుడుచునప్పుడు నటునిటు సడచునప్పు
డాడునప్పుడు నిద్రించునపుడు గూడ
భరతశత్రుఘ్ను లొక్కచో వరలుచుండ
రామలక్ష్మణు లొక్కచోఁ గ్రాలుచుంద్రు.

గీ. భువనమోహనలీలలఁ బుత్రు లహర
హంబు నభివృద్ధిఁ గనుచుండ నవనిజాని
వారి నుపనీతుల నొనర్చెఁ బ్రేమద మెసఁగ
నర్హకాలంబున వసిష్ఠనాజ్ఞఁ బూని.

౪

గీ. సానవట్టినవజ్రాలచంద మొప్ప
నధిక తేజస్సమన్వితు లగుచు వారు
వెలుఁగఁజొచ్చిరి వడుగులై వేదశాస్త్ర
ములఁ బఠించుచుండిరి గురుకులమునందు.

౫

గీ. అఖిలరాజకుమారుల కభ్యసింపఁ
దగుధను ర్వేదమందును దండనీతి
నద్భుతం బగుప్రావీణ్య మబ్బై నాజి
సుతుల కతిబాల్యమందె యాచోద్య మేమొ !

10

సీ. పురుషోత్తముఁ డయ్య నరవరాత్మజాగీతి
మించునేర్పున నటియించువాఁడు
సర్వజ్ఞఁ డయ్యను సకలధర్మంబుల
దేశికముఖమునఁ బెలియువాఁడు
సకలేశ్వరుం డయ్య సామాన్యభంగి నీ
శ్వరపూజ లనిశంబు సలుపువాఁడు
విశ్వజగజ్జాలపిత యయ్యఁ దల్లిదం
డ్రుల నిరతంబుఁ దాఁ గొలుచువాఁడు

గీ. అఖిలమునిమోక్షదాయకుఁ డయ్యు మునుల
 వినయగౌరవ మెసఁగ నేవించువాఁడు
 నగుచు ధర్మంబు నణుమాత్రమైన విడక
 రాముఁ డత్యంతలోకాభిరాముఁ డయ్యె. 11

ఉ. ఆతనితమ్ములైనభరతాదు లలౌకికసత్యవిక్రమో
 పేతులు సర్వసన్నతవివేకసమంచితసద్గుణాయుతా
 స్వీతులు రూపవైభవవినిర్జితకంతువసంతతారకా
 నేతలు శత్రుజేతలు వినీతివరీతులు భ్యాతులెంతయు. 12

ఉ. యలలి సద్గుణాకరు లహీనపరాక్రములై కుమారకుల్
 నాలుగుసాగరంబులన నాలుగువేదములట్టు లెంతయు
 గ్రాలుచునుండ వారలకుఁ గ్రందుగఁ బెండ్లియొనర్పఁగోరిభూ
 పాలకుఁ డొక్కనాఁడు తగుపంకజనేత్రుల నిర్ణయింపఁగ. 13

గీ. మంత్రులు పురోహితులును సామంతస్వపులు
 కులగురుండు వసిష్ఠుఁడు గూడి యున్న
 నిండుసభలో సుధర్మ నాఖండలుండు
 వోలె సింగంపుగద్దయ లీల నుండి. 14

గీ. హర్షబాష్పంబు లక్షుల సలముకొనఁగ
 గురుముఖంబును మంత్రిశేఖరుమొగంబుఁ
 జూచి యల్లస నమృతంపుసోస లొలుక
 నచనరచన లొనర్చుచుఁ బలికె నిట్లు. 15

ఉ. వేగమెరామముఖ్యులకుఁ బెండ్లియొనర్పఁగఁవాంఛనామదిన్
 బాగుగ నాఁటికొన్నయది సాయక కారణమేమొకాని యే
 నాగరికంపు బాగుల నాతనయుల్ వరియింప మొచ్చువా
 రో గుణవాద్ధులార! కృప యోజనసేసి నచింపఁగోరదన్.

గీ. అనుచునున్నంతఁ బ్రతిహరి యరుగుచెంచి
 దేవ ! దేవరఁ జూడ గాధేయమాని
 వర్యు లరుచెంచెయున్నార ద్వారమందు
 ననుచు నల్లన విన్నప మాచరించె.

17

క. అది విని భూవరుఁ డంతట
 ముదమున గాధేయమానిముఖ్యునిఁ గొనినా
 ముదలయిడి తాను వడివడి
 నెదురేగి నమస్కరించి యెంతయు భక్తిన్.

18

గీ. తోడుకొనివచ్చి మిగుల సంతోష మొదన
 నర్ఘ్యపాద్యంబు లిచ్చి యహ్లాసమునఁ
 గూరుచుండఁగఁ జేయుచుఁ గుశల మడిగి
 యమృత మొలికెడిపలుకుల ననియె నిట్లు.

19

గీ. పావనం బయ్యె మాసభాభవన మిప్పు
 డపరసూర్యునివలె వెల్లునట్టిమీరు
 కరుణ వేంచేసియుండుటఁ గొలుకమున
 సంతరంగంబు పొంగె మహానుభావ !

20

చ. కుశికకులాభిచంద్ర! మునికుంజర! గాధికుమార! చెప్పమా
కుశలమె నీకు శిష్యజనకోటికి నేమమె యాశ్రమంబులోఁ
గుశలమె తక్కువారలకుఁ గోరిక లన్నియు సాగుచున్నవే
నిశిచర బాధ లేక తవణింతు వె యాగసమాధియోగముల్!

చ. సతమునిధేచుతేష్యులురుశాస్త్రములస్పృథియించుచుందురే
యతిభులకుఁ సపర్యలుమహాత్మ! లభించునె? లోపమేనియుఁ
వెతకిన లేక సౌఖ్యములు వృద్ధిగొసం గనుచునువే! మహా
క్రతువులసంతరాయములుగాఁగొనసొంగడినేయథావిధిన్?

మ. అనఘంబై విమలంబునై నిశులమాన్యంబై పవిత్రంబునై
ఘనమై దుర్లభమై యెసంగెడుభవత్రంజుతపాదద్వయా
ర్చనభాగ్యంబును గొంచువారలకు సంప్రాప్తించునోగాధిసం
దన! నిశ్చంబుగ నిందుసందు సుఖసందర్భంబులెన్నేనియున్.

ఉ. ధన్యుడనైతి నేఁడుగద; తానకదర్శనభాగ్య మెట్లు సా
మాన్యులకబ్బుఁబుణ్యమణుమాత్రమెసంగుటనేమొ నాదుమా
లిస్యము పోవఁగంటి; నఫలీకృతజన్ముడనైతి నెంతయున్
మాన్యతఁగాంచఁగంటి; ననుమానములేదుతరించెగోత్రమున్

ఉ. పానసమయ్యెమద్లహముపానసమయ్యెమదంగనాత్రయం
బేవిధిఁజూచినం గొఱత యించుకదైవఁ గసంగరాదు నే
పాననుఁడైతి నాసుతులు పావనులైరి మఱేమి కావలెన్
బాససచచ్చరిత్ర! మునివల్లభ! పానసగాధిసంభవా! 25

సీ. సృష్టికిఁ బ్రతిసృష్టిఁజేయ శక్తుండవై
 యలత్రిశంకుని దివి కంపినావు
 సిద్ధాత్ముఁ డైనవసిష్ఠునితోఁ బగత
 గించి బ్రహ్మర్షివై మించినావు
 బొంకించుమిషచేతఁ బూతహరిశ్చంద్రు
 సత్యంబు లోకానఁ జూటినావు
 ఘనతపోనిష్ఠచేఁ దనరారి సప్తరు
 లందున మేటివై యలరినావు

గీ. అట్టినీశ క్తి వర్ణింప నజునికైనఁ
 దరము కాదన్న మాబోటినరుల కెట్లు
 శక్యమా నట్టిమిముఁజూడఁ జాలుభాగ్య
 మిపుడు గాంచితి నిందు స్వగృహమునందె. 26

ఉ. ఎట్టితపంబుఁ జేసితిని యెట్టిజపంబు లొసర్చినాఁడనో
 యెట్టివ్రతోగ్రనిష్ఠ ఫలమేర్పడఁ గంటినో తొల్లిజన్మమం
 దెట్టివిశేషదానముల నిచ్చితి నోకద మిమ్మువంటివా
 రిట్లుల నాగృహంబు నలరించెడిభాగ్యము నాకుఁజేతురన.

గీ. హేల జనుమాంధునకుఁ గల్గుదృష్టియట్లు
 బహుతరదరిద్రునకు నబ్బుభాగ్యమట్లు
 సమధికతృప్తపార్తునకుఁ జిక్కునమృతమట్లు
 గాదె మీరాక మా కిప్పు గాధిపుత్త్ర!

ఉ. చిత్రము మీనిరూఢి! సరిచెప్పగ మీవలె నెవ్వఁడెందున
త్రుతియవంశమందుఁ దొలుతం బ్రభవించి, తపఃపవిత్రచా
రిత్రముతోడ బ్రహ్మఋషివృద్ధిగ నెం దదనంతరంబు? లో
కల్రయకీర్తనీయ మగుఁగాదె భవన్మహిమంబు' సయమీ!

మ. ననుధన్యుం బొసరింపవచ్చితిరొ యన్యంబెద్దియైసంబ్రయో
జన ముంటంజనుదెంచినారొత్రిజగత్సంభావ్య! తెప్పంగదే
పని నిక్కంబుగఁగల్గెనేని యిదె నాప్రాణంబు లర్పించియై
సను మీకోరికఁదీర్చువాఁడననుమానంబేలచి త్తమ్మునన్.

చ. అతులతపఃప్రభావమున సంబుజసంభవు మీఱి సృష్టికిఁ
బ్రతి యొసరించి పేర్వడసి భాసిలుమీరలు నన్నుఁబోలుభూ
పతి నొకకార్యమున్ సలుపఁబంచిన వాఁడదిసేయకున్నదు
ర్గతిఁబడినప్రకీర్తియయిభ్రష్టుఁడుగాఁడొకొమానిచంద్రమా

చ. అన విని కొశికుండు శిర మల్లననూఁచి దరస్మితంబుతో
ఘనుల వసిష్ఠముఖ్యమునికాంతులఁ గన్గొని యిట్లువల్కు నీ
జనవరుఁ డాత్రిశంకుసుతుసాటి నిజంబుగ సత్యసంధతఁ
దినకరవంశ శావనుఁడు దీర్పకయుండునె నాదుకోరికల్? 32

క. అని రాజుమొగముఁ గన్గొని
మునిరాజు వచించె నిట్లు ముమ్మాటికి నీ
వని బొంకనట్టిపీరుఁడ
వనియేకద నిన్నుఁ జూడ సరుదెంచుటయున్.

క. పని యెట్టిదైనఁ దీర్చెద

ననియంటివి గానఁ జెప్పనగు నిత నావ

చ్చినపనిఁ జెప్పెద వినుమా

దినకరవంశాబ్ధిసోమ ! తేజోధామా !

34

గీ. ఏ నొకానొక ఫలసిద్ధి నెంచి మొక్క

యాగ మొనరించుచుండఁగ యాతుభాను

లతులమాయాబలాధికు లామృతము

జెఱచుచున్నారు నారెకు వెఱపు లేక.

35

గీ. యాగవేదికయందు మాయాబలంబు

మెఱయ మాంసము రక్తముఁ గురియుచున్న

వారు; కృతుదీక్ష నే నుంట వారిమీఁద

నాగ్రహింపంగ రాదు నా కననినాథ !

36

గీ. వారు రావణబలగమువా రవార్య

బలులు మూర్ఖుల డనియు సుభాహుఁ డనియు

నందు రారక్కసుల రణనుందు వారిఁ

జంప శక్తుండు మీరామచంద్రుఁ డొక్కఁడె.

37

క. కాపున నాజన్మంబును

గావఁగ నారక్కసులను ఖండించుటకు

జేవ గలనీకుమారుని

నావెంటను బంపుమయ్య సరనాథ ! వెనక.

38

చ. అసవినిగుండెర్రుల్లన ధరాధిపుండించుకమూర్షవోయియా
క్షణమునఁ దేటిక "శిరుమొంగునుడైస్యముతోడఁజూచుచు
న్మునివర ! యిట్టికోరికల మున్నెవరైనను గోరియుండిరే
జనవరు లెవ్వరేనియును సమృద్ధి నిట్టివి తీర్చియుండిరే ? 39

ఉ. ఎక్కడఘోర దైత్యబల మెక్కడ రాముఁడు వారితోరణం
బెక్కడ? వారల స్థలుచుటెక్కడ? యజ్ఞముపూర్తి నొందఁగా
నెక్కడ రక్షణంబు? కలవే యిటువంటివిచిత్రధర్మముల్ ?
చక్కఁదలంప గాధిస్తవసంభవ! గాత్రముకంపమొందెడిక.

చ. ననుబరిహాసమాడుటకొనాచుమనంబరయంగ నెంచియో
తనయుని పెంటఁబంపుమని తన్దయు వింతగఁగోరియుంటి; రే
మనఁగలనొండ మీనుడివినట్టినిశాటుల ముట్ట నేసె యో
పనుగద, యర్థకుండెటులవారలముట్టడి నిర్భయంబుగక.

గీ. వరుస నలువదివేలసంవత్సరములు
పుత్రిసంతానభాగ్యంబు పొందలేక
జపతపోవ్రతాదుల నెన్నో సలిపి తుదకు
సల్వంగ గుహారులను గాంచినాఁడ నేను. 42

గీ. అల్ల గాముండు పుత్తులయందు జ్యేష్ఠుఁ
డగుచు ధర్మప్రధానుడై యలరుకతన
లక్ష్యణభరతశత్రుఘ్నులయెడకంటె
సతనియం దనురాగ మత్యంత మలరు. 43

ఉ. రాముఁడుచిన్నవాఁడురణరంగమెఱుంగఁడుశత్రువిద్యలెఁ
దేమియు నేర్వఁబోవఁడుగ్రహింపఁగలేఁడుబలాబలంబులప
రామునిఁ బాయనాకు నిఁక రాజ్యమదేటికి సౌఖ్యమేటికే
నేమెయిఁజూచిన నిష్ఠువ నిచ్చజనింపదు రామభద్రునికొ.

చ. మునికులనాథ! నీమఖము పూర్తిగ నయ్యెడుదాఁక నేను నీ
యనుమతిఁదప్పకుండఁ జతురంగబలంబులఁగూడి వచ్చి యో
యనువున నై నఁగాచెదను; నాత్మసుతునదయ నేలుమయ్యనా
మనవిని జిత్తగించి చనుమా వెనువెంటనె నత్తు నిష్ఠుడే? 46

చ. అనుటయుఁగౌశికుండపుడు హంసకులాగ్రాణి! మేలుమేలునీ
వనినటు లేము నిన్నుఁబరిహాసములాడుచుఁ గూరుచున్న నీ
మనముఁ బరీక్షఁజేసినను మా కొకలాభము గల్గినేర్చునే?
పని మఱిలేదెమాకు నిటుపల్లుటధర్మమె మమ్ముఁజూంట్లనొకొ.

క. ఇప్పుడెకద యే మడిగినఁ

దప్పక నే నిత్తునంటి దాతవు బలె నీ

గొప్పదన మింతమాత్రమె

తప్పించుకొనంగఁ జూచెదవె నేర్చుమొయికొ.

47

ఉ. కోరినకోర్కెలెల్ల సమకూర్తునటంచుఁ బ్రతిజ్ఞఁబట్టి నన
గోరుమటంచుఁ జెప్పితి వకుంతభక్తిని వెల్లడించి ని
స్తారపరాక్రమాధ్యమయి సత్యము దప్పనిసూర్యవగళమం
దారయ నుద్యువించితి వటంచుఁదలంచితి నిన్ను భూవరా!

ఉ. కాని భవత్ప్రతిష్ఠా క్షణకాలమే నిల్చునటం చెఱుంగుచో
దానముసేయుదాతవలె దబ్బరమాటలు వల్కునిన్నిటుల్
నేను గరంబు సాచి ధరణీధవ ! యాచనసేయ వత్తునే
ప్రాణమునోయినన్ నియమపద్ధతిఁ బాయుదురే ధరావరుతో?

ఉ. నీవలనక జనించె నపనింద కళంక మనంగ నెట్టిదో
భూవలయంబునందెఱుంగఁబోనిప్రభాకర వంశమందు, ధా
త్రీవర! చాలుఁజాలు భవదీయచరిత్రము చిత్రమాయె నిం
దావహ మైనజీవితము సందుటకన్నను నైచ్యముడునే?

చ. రవికులసార్వభౌమ ! విసరాదుగదా భవదీయవంశజుల్
ప్రవినులసీతిధర్మములఁ బొసినరాజులటంచుమున్ను నా
రవికుల సుంతకుఁ దగనిరట్టు భవత్ప్రసాదనంబునక
దవితె సటంచు నిన్నిదిమొదల్ జనులెల్లరుఁ దిట్టకుందురే!

చ. మనుకులసంభవుండ వసమప్రధితప్రతిభాఘ్నఁడౌ నసి
ష్ఠుసకు విధేయతెఱ్ఱుండవు చోద్యముగాదె వివేకశాలి నై
మనుజవరేణ్య! నీ వనిసమాటను దప్పట? యింతకంటె హె
చ్చనఁదగుపాపమున్నె? నిరయంబున నిన్నది గూల్పుకుండునే!

సీ. అన్నదానాదిమహాకార్యఫల మొక్క
యస్మత్ భాషణముతో నణఁగిపోవు
జపతపోనిష్ఠాదిసత్కృత్యఫల మొక్క
యస్మత్ భాషణముతో నణఁగిపోవు

చిరకాలతీర్థసంసేవనఫల మొక్క
యన్మతభాషణముతో నణంగిపోవు.
దానధర్మక్రియాతాత్పర్యఫల మొక్క
యన్మతభాషణముతో నణంగిపోవు

గీ. అశ్వమేధమహాక్రితు నైన సరయ
సత్యవాక్యంబుతో నెట్లు సాటియగును ?
గానఁ గీర్తి నార్జించుభూజాని నైన
నాడి తప్పంగ నేల ? యీనాడెను నీవు ? 55

చ. అన్మతము లాడువారి కసభూ! చిరకీర్తి యణంగిపోవదే!
దినకరవంశజుండవయి తెంపున నాడినమాటఁ దప్పవ
చ్చునె? మనువంశసంభవులు శుద్ధచరిత్రు లటన్నకీర్తికి
ఘనమగురూపునూ పెదవొకానినిదానినిగూపుమా పెదో

మ. అన్మతంబాడెడివారికంటెగలరా? యత్సంతపాపాన్ములో
జననాథా! యలసత్యసంధుని హరిశ్చంద్రున బ్రతిష్ఠించు నీ
యినవంశమ్మున నింత కేర్పడఁ జొకండేనిన్ మృషావాదిని
న్నెనయుంబో యింక నామహాపయశ మోయి నుంతు

[యోజింపుమా. 56

ఉ. ఆయినవంశభూధవుని నాజిని నాదిని గాధిసూనుఁ డా
ప్రాయముతోడఁ జూడఁజనినంతటఁ గోరినకోర్కె లిత్తునం

చాయతభక్తితోఁ బలికె; సంతట రాముని బంపఁగోరఁగా
నీయఁగలే దటంచు జను లెల్లరుఁ బ్రవ్వఁగనిన్నుఁదిట్టరే?

గీ. అలహరిశ్చంద్రుఁ డేవంశమందుఁ బుట్టె
సందె నీవును బుట్టితి వైస నేమి ?
ఆతనికి, నీకు సుగుణోదయంబునందు
హస్తమశేకాంతరంబు, వాదాడ నేల ?

57

గీ. హంసకులజలయందున నాటి యొక్కఁడె
యాడితప్పించుకొనఁగల్గిపట్టిబుద్ధి
శాలి యనియెడికీర్తి యాచంద్రితార
కముగ నిల్చును బొమ్ము భూకాంతమాళి !

58

మ. అనుచుకొ దిగ్గసలేచిపోవుటకునై యత్నింపఁగా నాజి య
మ్మునిపాదంబులవ్రాలియిట్లనియెనోపుణ్యాత్మ! మీయాగ్రహం
బున కే నెంతటివాఁడ నావలనఁ దప్ప ల్లలై మన్నింపుఁ డే
మసమారాముఁడశక్తుఁడెంతయునుమీయాగంబునక్షింపఁగన్

గీ. తెలివిమాలినవాఁడ నాబలముకొలఁది
నెఱుంగఁజాల కే మడిగిన నిత్తు సంతి
నన్నమాత్రంబునకె రాము సడుగఁదగునె ?
యడుగ నీకున్న నాగ్రహమందఁ దగునె ?

60

చ. తనయులఁగోరియేఁబడినతాపముదైవమెఱుంగు నెట్లొయా
వనట యడంగె నేటి కొకభంగి సుఖంబుగనుంటి మీరు నా

తనయునిఘోర రాక్షసులఁదాఁకఁగఁబంపునుటన్నఁజంపుకొ
మ్మనుటయకాదె యట్టులననొనె?మహాత్మ!దయాపయోనిధీ!

గీ. బాలుఁ డకృతాస్త్రుఁ డెన్నఁడుఁ బ్రధనమన్న
మాట వినియైన నుండఁ డేమాడ్కి- బోర
నేర్చు నెటులైన నన్ను మన్నింపవలయుఁ
దనయుగతి నన్నుఁ జూడుఁడీ మునికులేశ ! (62)

గీ. అనుచుఁ బదములఁ బడి చాల వసరువాని
వేడికన్నీరు గార్చుచు వేడువాని
నాధరాజునిఁ గని మాని యాగ్రహంబు
మాని దయఁబూని పలికె నిమ్మాడ్కి- శవుడు. (63)

గీ. నీకుమారునితత్త్వంబు నీ మోటుంగ
వతఁడు సామాన్యబాలకుం డనుచుఁ దలఁచు
చున్నవాఁడవు తండ్రివై యున్నకతన
నెట్లు బోధింపవలయునో యెఱుంగఁజాల. (64)

గీ. రామభద్రునిసత్యపరాక్రమంబు
తన్మహాత్త్వంబు నాకును బాపసోత్త
ములకు నీగురువు వసిష్ఠమునిపరుసకుఁ
గాక యేరికిఁ దెలియ శక్యంబు గాదు. (65)

ఉ. సూనుఁడుచిన్నవాఁడనుచుకూరులఁదాఁకెడుశక్తిగాంచఁగా
లేనికుమారుఁడంచు రణలేశ మోటుంగనివాఁ డటంచు నీ

మాససమందునందినుముమానుమురాముఁడు దేవతుల్యుఁడో
మాసననాథ!సమ్మ మనుమాసముమానుము మాససమ్మనన్.

ఉ. కావున నీదురాజ్య మవిఖండయశోవిభవాభిరామమై
దేవత లెల్లరుంబొగడు తేజము గాంచగఁగఱుత్తుమున్నచో
నావెనువెంట నిర్భయమనమ్మున ధైర్యనిధానమూర్తివై
నీవరపుత్తునిక విమలనీతిగుణాభ్యుని రాముఁ బంపుమా.

క. నాపని నెఱవేర్పగఁగ బరు
లోపరు నీకొడుకు రాముఁ డొక్కఁడె యోపున్
దాపముఁ జెందక పంపుము
నాపలుకులు విశ్వసించినన్ శుభము లగున్. 68

క. మీరాముబలము విక్రమ
మీరాముఁడు పల్కుపల్కు లెట్టివో యెఱుంగ
నేరరు పరులు వసిష్ఠుం
డారయఁగలఁ డడిగిచూడు మాఘనునైనన్. 69

క. అస విని వసిష్ఠముని రా
మునితత్త్వ మెఱుంగుయోగిపుంగవుఁ డాటన్
జనవరునితోడ నిట్లని
యెను మందస్మితము సేసి యెల్లరు వినఁగన్. 70

గీ. కొశికునిమాట వేదవాక్యంబు రామ
భదుర డసహాయశూరుండు బాలుఁడయ్యు

రక్కసుల నెల్లఁ దుగ్గిటిలోన నుక్కడంచుఁ
బంపనగుఁ గొశికునితోడ భద్ర మగును.

71

చ. అనవిని రాముఁబంపుటకు నాజి ముదంబునసమృత్తిఁచెదో
డనె ననుదెంచి మానినికటంబున నిల్చెను రామచంద్రుఁడా
తని విడలేక నీడవలెఁ దమ్ముఁడు లక్ష్మణుఁడు స్రబ్ధయాణమై
మునివరువెంట నేగుటకు మోదమునం జనుదెంచె నంతటన్.

ఆ. మునికరంబులందు ముదమునఁ గొడుకుల
కరము లుంచి దైవఘటన మెంచి
కలుగుఁగాక మీకుఁ గల్యాణములు పోయి
రం డటంచుఁ బంపె రాజు సుతుల.

72

చ. సరహరు వెంబడించి చనున్దండగజాస్యులపోల్చి బ్రహ్మతో
నరిగెడు నశ్వినీతనయులట్లు మునీశ్వరు వెంట జంట నా
నరవరపుత్రు లేగునెడ నాట్యమొసర్చిరి నిర్జరాంగసత్
మొర సెను దేవదుందుభులు పుష్పసువృష్టియెసగఁగసంతటన్.

గీ. మానమును బూని వడివడి మూని సార్థ
యోజనం బేగి యంతట నొక్కచోట
నాగి రామునితో నిట్లు లనియె రాము
చంద్ర! పూతుఁడవై చేత జలముఁ గొనుము.

73

క. కొను మివె బలాత్తిబల లను
ఘనవిద్యలు వీని నీవు గ్రహియించిన, డ

ప్రినిఁ గొన వాఁకలి నొందవు

జనియింపదు నీకు నెట్టిశ్రమ మెయ్యెడలన్. 76

చ. కలుగవు రోగము ల్నిదురఁగాంచిన యప్పడుగూడ

[సోఁకుమూఁ

కలభయ ముండ దెల్లవుడు గల్లు శుభంబులు కీర్తి గల్లు నొ

శ్చల మగుజ్ఞాన మబ్బు నరిసంఘవిదారణబాహుశక్తియున్

శలుగు ననంతసౌఖ్యములు గల్గుఁ దొలంగు నరిష్టజాలముల్.

గీ. అనుచు నావిద్యల నొసంగి హర్ష మెసఁగ

రామలక్ష్మణసహితుడై రాజమాని

యందె యారేయి తృణశయ్యలందుఁ బుచ్చి

బయలుదేఱెను మరలఁ బ్రభాతమందు. 78

గీ. కొంతద వేగి సాయ మానంత వార

లల్లనల్లన నొకసుందరాశ్రమంబుఁ

జేరి రంతట నాగి కౌశికుఁడు రామ

లక్ష్మణులఁ జూచి యిట్లు పల్కంగ సాగె. 79

మ. కనుఁడిచ్చోటనెగంగఁగూడుసరయాకల్లోలినిరత్నఃఖి

మునివాటంబునదీద్యయంబునడుమనొల్పారు; నీయాశ్రమం

బుననే పూర్వము కృత్తివాసుఁడు తపంబుంజేసె; నిచ్చోటనే

తనువుంబొసీయనంగుండయ్యెమునుగందర్పండుదర్పంబుఁ

గీ. ఇందు మహా డంగములు బాసిసంహారమున
సంగబేళింబు గాఢము సాక్ష్య ! యుద్ధ
రాడివంటల కిది యుద్ధము పుట్టె
సఖలసూపత్నస్మాత్తానీ పలుకుచుండెను.

81

గీ. అరయ భూమిభాగములందు బామిభాగములందు
ససంగ సంగములందు బామిభాగములందు
నవ మొనరెట్టిమొనలు మొనరెట్టిమొనలు
లలిపవిత్రులు బామిభాగములందు.

82

చ. అనివచియుండు సుండంగిని బామిభాగములందు
ల్లనులు స్వపాలపుత్రియందు గాఢముల నేగిండు
నవ మొనరించి రిచ్చుట న బామిభాగములందు
మునినరుడొక్క మొనరించుట న బామిభాగములందు.

క. పలువారే లేచి నాగులు

సురకల్లోలవతి బామిభాగములందు

గిరి దక్షిణాతిటమున గల

తరువల్లితతుల సమ్మదమున గనుడు

83

చ. చనిచనిసూర్యుడొస్తగిరిజయ్యును బామిభాగములందు
నవ మొనరు దుర్లభములందు సామంతుల బామిభాగములందు
ద సముఖజంతుభీకరము బామిభాగములందు
యనవిడగమున వసము బామిభాగములందు.

౧౩. అమనస్కృత్యైశ్చైవభయమును

భూవరప్రప్త్యైశ్చ సూనిపుగపుర సపరమే

భూవిభవ ముప్ప నోట్లని

తా నచియుండెను ముగరము దైవాగంగన.

86

౧౪. త్తల్లి చూసి మిషసేతి వృత్తుని నధింప

నానిగిరి నెలకు బ్రహ్మహత్వాఘ నుగదు

మలన గారూశములములు గలిగె మేన

బాధవడ నాతఁ యంతయు నానినలన.

87

౧౫. నీలిగిరిగూరూశములబాధ నారంభ

నిజ గూనిల్లియు మునివ్రావరులుఁ

గిరిగూరూశముల నొస గిరిగూజలముఁ బోసి

యిచట స్నానంబుసేయించి రిందుఁ

నొలంగెను గారూశములవీడ యిచ్చోట

సద్విశ్రాంతంబుగ హర్ష మంది

నగి మెరుగంగెనుఃబురందరుఁ డేవ్రాదేశము

లకుఁ బాడివంట లొద్దికను గలుగ

౧౬. నొసగిరిగూరూశములదముల్ నాఁ గరూశ

ము లన వన్నెకు నెక్కి శోభిలుచునుండె

సీవ్రాదేశము లిద్దర నెందు లేని

పాడికిని బంటుకును నాటవట్టు లగుచు.

88

గీ. కాని తాటక యనెడురాకాసి యొకతె
కొన్నివత్సరములనుండి కూర్చున్నట్టి
దెరువు లరికట్టి మిగుల నీదేశములను
బాధవెట్టుచు నున్నది బహువిధముల.

89

ఉ. ఎక్కడలేనిసంపదల కిక్కలు లెక్కకు మీఱుపల్లెల
జక్కనిపట్టణంబులను జాలమనోజ్ఞములై సతంబు నా
జక్కులజేనితోటలకు సాటిగ నుండినయ్యాస్థలంబు లా
రక్కసిపీడ కోర్వక యరణ్యము లయ్యెను నేటి కీగతి.

గీ. వేయిగజములబలమున వెలయుదాని
ఘోరరూపంబు గనినంత గుండె లవియు
నెట్టిధీరులకైన; నాయంతి జంప
వలయు నిప్పుడు మీరు మీబలము మెఱయ.

91

గీ. అతివఁ జంపుట పాపంబె యగును గాని
యిట్టికూర్చనిశాటిని బట్టి చంపు
ఁబంతొ పుణ్యప్రదం బగుకృత్య మరయ
సౌఖ్య మగు దీనిచే సర్వజనుల కవని.

92

క. ఈరక్కసికొడుకేసుండి
మారీచుం డనెడివాఁడు మన్మథమున కా
కూర్చుండె యంతరాయము
సారెకు నొనరించుచుండు సాహసికుండై.

93

చ. అనవిని రామచంద్రుడు వనాంతరజంతుశకుంతసంతతుల్
ఘనముగ దద్దరిల్ల గిరికందరసీమలు మాఱుమోయఁగా
వనధులు ఘూర్ణిలంగ దిగిభంబులు కంపమునొందఁగా ధను
ర్గుణనినదంబొనర్చె మునికుంజరుఁ డెంతయు మేలుమేలనన్.

గీ. ప్రళయకాలక రాశ పర్జన్యగర్జ
కొజ్జయై కాంచనకశిపు నుక్కడంచు
నాటిసరసిహహుంకృతి గీటడంచు
సమ్మహాదారుణధ్వని నాలకించి.

95

ఉ. కాటుక కొండఁబోలుఘనకాయముపాటలబోలుదంతముల్
చేటలఁబోలుగోఢు పెనుచీపురుకట్టను బోలుజుట్టు నా
రాటపుఁజూపు శైలకుహరంబును మీఁతెడినోరు గల్లు నా
తాటక యేగుదెంచి బెడిదంబుగ హుంకృతులొచరించుచున్

చ. సటపటఁ బండ్లుగీటుచు నభంబగలంగడుబొబ్బరించుచున్
బటుతరకొసభారమునఁ బైఁబడ బారలు సాచుచున్ రజక
పటలము రేచుచున్ గహసపావకగోళకరాళనేత్రయై
గుటుకున రామలక్ష్మణుల ఘోరగతిం గబళింప డాసినన్.

చ. చిలునగ పొప్ప దాశరథి చివ్వున శింజిని టంగుటంగనన్
మొరయఁగఁజేయుచుంగనకపుంఖశిలీముఖసంచయంబులన్
భరకరదుర్నిరీక్ష్యకరకాండనదృక్షములకొ ఘనంబుగాఁ
గురిసిననన్ని శాటియును గొండొకదూరము పాటి మాయమై

గీ. ఘనశిలావృష్టి రానులక్ష్మణుల మూని
కాంత్రుఁ గప్పిన రాముని డొకింత యలుక
నవిరళామోఘశరవృష్టి సడలఁజేసి
దానిచేతులు ఖండించె దారుణముగ.

99

గీ. దాసఁ గోధంబు ద్వీగుణిస్సోంబుగొంగ
రామచంద్రుని మ్రింగ నుగ్రముగ నమ్ము
తాటకను గాంచి సోమిత్రి తరుణ ముల్లంగి
ముక్కుసెవులను ఖండించె నక్కజముగ.

100

ఆ. అంత నన్ని శాటి యారాజపుత్రులు
యెదుట నిలిచి పోర బెదరి యసుర
మాయఁజేసి వారి మాయుంప నెంచి య
దృశ్య యకాచుఁ బోరఁదివిరే మిగుల.

101

గీ. కామరూపిణి గావున తుణమున కొక
యాకృతినిఁ దాల్చి యెంతయు భీకరముగఁ
బాంసుపాషాణచయవృష్టిఁ బరపుచూని
పొగరుఁ గని భూరికోపంబు పొంగి పొరలి.

102

గీ. ప్రళయపర్జన్యగర్జన బరిహసించు
సింహనాదంబుఁ గావించి శివశరముల
సూటిగా దానియురమున నాటి రాముఁ
డవనిఁ గూల్చెను దాటక నద్భుతముగ.

103

గీ. అఖిలమాయూక్మతుల వీడి యాత్మరూప
మును ధరించి ధరాధర మనఁగ భూమిఁ
జచ్చి పడియున్నయార క్కెనను ముదంబు
గదురఁ గని రాముఁ గొనియాడెఁ గౌశికుండు. 104

చ. అలఘుబలంబుఁ గ్రౌర్యమునహంకృతినూనియ నేకవత్సరం
బులు నరకోటి ధేనుగణము న్ముదమారఁగ మెక్కిమెక్కి య
మ్మలదకరూశ దేశముల మాపినరక్కసిదేహ మవ్వనిన్
గలబహుజంతుకోటి కుతుకమ్మన మెక్కినువెక్కినంబుగన్.

గీ. ఇంద్రముఖసర్వనిర్జయ లేగుదెంచి
రాము నధికాదరంబునఁ బ్రస్తుతించి
మునికులోత్తముఁ జాకౌశికునకు మొక్కి
యంజలిఘటించి పార్థినించి రంత నిట్లు. 106

క. సురసుజనహితముగా ని
ర్జరనైరులఁ జంప ధరణి జన్మించినయా
హరియో యీరాముఁడు ముని
వర ! వేలుగ మీకుఁ జెప్పవలయునె దానిన్ ? 107

గీ. ఐన మిము వేడుకొందు మోయనఘ ! మీరు
ఘోరతపము నొనర్చి కైకొనినయశ్రు
రాజములనెల్ల నొసఁగుఁడు రామచంద్ర
నకు శుభం బగు నెల్లవారికి ధరిత్రి. 108

గీ. ఇట్లు పొర్లించి నిర్జరు లేగ మాని
రామలక్ష్మణసహితుడై రాత్రి యచట
నుండి మఱునాఁడు రామున కొసఁగఁ జేసెను
నఖిలదివ్యాస్త్రముల నాతఁ డవి గ్రహించె. 109

చ. మునివరునాజ్ఞ నొనలను బూని ముదమ్మున వాని నెల్లఁద
మ్మునకు నొసంగె నావెనుక మువ్వరు నవ్వని వీడి యన్విరో
చనుఁ డపరాద్రిజేరుతఱిఁ జక్కఁగఁ జేరిరి కౌశికాశ్రమం
బును శుకముఖ్యసత్తగసమూహమనోహర గీత స్రావ్యము.

గీ. వారిఁ గాంచి తదాశ్రమవాసు లైన
మాను లెల్లరుఁ గౌశికమానిమఖము
జరుగు నిర్విఘ్నముగ నింక శాస్త్రవిహిత
పద్ధతి నటంచు సంతోషభరితు లగుచు. 110

గీ. రామచంద్రుండు తాటక రణమునందుఁ
జంపె ననువార్త వినియుంట సన్నుతింప
సాగి రాతనిబలమును శౌర్యగరిమ
సత్యవిక్రమమును గుణసంపదలను. 111

గీ. కౌశికుండును స్వాశ్రమకథయుఁ దాను
నలుపఁబూనిసయధ్వరచరిత మంత
రామలక్ష్మణులకుఁ జెప్పి రాత్రి చసఁగఁ
దెల్లవారినయంతట నుల్లసమున. 112

గీ. ఎల్లవారికిఁ గ ర్తవ్య మెఱుంగఁజేసి
రామలక్ష్మణులను యాగరక్షణమున,
సప్రమత్తత నుండఁగా నాజ్ఞ యిచ్చి
మానమును దాల్చి దొరకొనె మఖ మొనర్ప. 114

క. శరచాసకరులు రిపుభీ
కరులు ధరావరునిసుతులు కడుశ్రద్ధ మునీ
శ్వరుఁ గావ నైదుదినములు
జరిగె మఖం బెల్లమునులు సంతోషపడక. 115

గీ. కాని కడపటినాఁడు రక్కసులమూఁక
వచ్చి మఖవేది నెత్తురువాస గురిసి
సనస మపవిత్రముం జేయసాగునంత
రామభద్రుండు లయకాలభీముపగిది. 116

గీ. ఉగ్రుఁడై కిస్క మారీచునురము వగుల
మానవాస్త్రంబు నేసిన వాని నూఱు
యోజనంబులు గొంపోయి యుదధిలోనఁ
బాటవైచెఁ దదస్త్రంబు భయదలీల. 117

సీ. పిదప రాముఁడు శత్రుభీకర మయినయా
గ్నేయాస్త్రమును బ్రయోగింప నదియు
వక్షాకవాటంబు వచ్చి సుబాహుని
యమనిలయంబున కనిపె సంతఁ

దక్కినరక్కసుల్ తమదండనాయకుల్

ధరణిగుంటుటఁ జూచి ధైర్య మేది

కలగుండువడుచుండఁ గాంచి రాముగఁడు వా

యవ్యాత్రమున నారి హతులఁ జేసె

గీ. సంత నిర్విఘ్నముగ సాగె సద్వ్యగంబు

గాఢహర్షంబు నొందెను గోళికుండఁ

రామలక్ష్మణోనగ్రాపగాక్రమమ్ముఁ

బాగడి రాశ్రమవాసులౌ మునులు మిగుల. 118

ఉ. అమృతనాఁడుభానుఁడుదయాచలమందు నెలుంగుచుండఁగా

ల్యమ్ములనెల్లఁ దీర్చికొని యాజుసుతుల్ దరహాససుందర

స్యమ్ములతోడఁ గోళికునినన్నిధి నిల్చి మహానుభావ! శు

ర్యమైక మే మొనర్పఁదగునట్టిది తెల్పుమటన్ననాతఁడున.

గీ. పలికె నిట్టులు మీ బాహుబలముపలన

ధరణి సిద్ధాశ్రమం బనఁ దనరుచున్న

యట్టియాయాశ్రమంబు సార్థాభిధాన

మయ్యె నేటికి ; సంతోషమయ్యె గొకు.

120

చ. జనకన్యపాలమౌళియొకజన్మముసేయుచునున్నవాఁడుదా

నిని గనువేడ్క నెల్లరు మునిప్రవరు ల్గునుచున్నవాడు సే

నును జన నిశ్చయించితి మనోహరముఁ ఘనపుణ్యశారణ

బునునగునమ్మఖంబుఁగనబోవుదమేయన మానిప్రీతుఁడ

*

*

*

గుంటూరు, చంద్రికామద్రాళాలయందు ముద్రితము.

